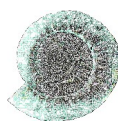


KORSNÄS - MAALAHTI 2013

Molpen ja Granskogin tuulivoimapuistojen arkeologinen inventointi



Jaana Itäpalo 1.10.2013

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

BILAGA 13 ARKEOLOGISK UTREDNING 2013

Sammanfattning på svenska

Resultat

Vid inventeringen klassificerades två nya fornlämningsobjekt, båda i Molpe projektområde. Vid objektet Dermossen finns lämningar av odlingsverksamhet, såsom en åkerinhägnad, åkerstaket och rösen. Dessa kan inte dateras noggrant, men de äldsta konstruktionerna torde vara över ett hundra år gamla. Vid objektet finns också ett stort antal yngre konstruktioner från odlingsverksamheten på platsen, bland annat grunder till ekonomibyggnader och även bostadsbyggnader – dessa föreslås som övriga kulturarvsobjekt. Det andra hittade fornlämningsobjektet är Krons kogens tjärdal. Det är inte relevant att skydda objektet eftersom det i stor utsträckning är förstört.

Övriga observationer i Molpe projektområde var bland annat stödrösen vid ett triangelmätningstorn och sträckningen av strandvägen från 1600–1800-talen, längs vilken man lokaliserade en gammal stenbro och en byggnadsgrund med eldstad. Vägsträckningen och bron används fortfarande och de föreslås som övrigt kulturarvsobjekt. Övriga konstruktioner som hittades längs sträckningen kan baserat på datering och typ inte klassas som fornlämningar.

De planerade byggnadsområden som har störst potential med tanke på förhistoriska fornlämningar kunde inventeras väl. Inventeringar gjordes inte vid de kraftverksplatser som ligger i avverkade områden som vuxit igen med buskage eller i försumpad terräng (se bilaga, observationer vid kraftverksplatserna).

Förhistoriska objekt kunde inte lokaliseras, vilket inte är överraskande eftersom det åtminstone tills vidare finns få kända sådana i höjdzonen på under 20 meter över havet i närheten.

Sisällysluettelo

s.

1. Perustiedot.....	2
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	2
3. Tulokset.....	5
4. Yleiskartta.....	6
5. Kohdehakemisto.....	7
6. Kohdetiedot.....	8
<i>Muinaisjäännökset</i>	
Dermossen.....	8
Kronskogen.....	11
<i>Muu kulttuuriperintökohde</i>	
Kipprottvägen	12
<i>Muut inventointihavainnot</i>	
Dragåsen	15
Kolmanåsskogen.....	16
Granhholm.....	17
7. Aineistoluettelo.....	18

LIITE

Kansikuva: Tulisijan pohja Kipprottvägenin varrella.

1. Perustiedot

Inventointialue: Molpen ja Granskogin tuulivoimapuistojen suunnittelualueet

Inventoinnin laji: Yleisinventointi

Työaika: Kenttätyöaika 21.8.-26.8.2013, yhteensä 5,5 kenttätyöpäivää

Peruskartat: 124205, 124206

Korkeus: n. 5-20 m mpy

Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

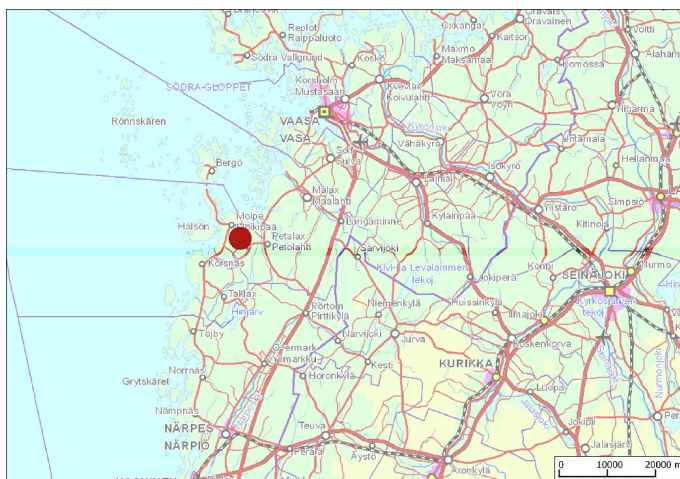
Aiemmat tutkimukset: -

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Pohjanmaalla Korsnäsiin ja Maalahteen suunnitelluissa Molpen ja Granskogin tuulivoimapuistojen hankealueilla suoritettiin arkeologinen maastoinventointi alkusyksyllä 2013. Kohdealue sijaitsee Molpen eteläpuolella ja Korsnäsiä koilliseen, rannikkoa pitkin kulkevan Strandvägenin etelä-itäpuolella. Ennen inventointia kohdealueelta ei tunnettu muinaisjäännöksiä. Lähimmät tunnetut esihistorialliset kohteet olivat n. 2,2 km:n etäisyydellä kaakossa sijaitseva Petalax-Vii-tala-Bränsskogenin pronssi/rautakaudelle ajoittuva asuinpaikka- ja röykkiökohteet, mistä on löytynyt Morbyn-tyypin keramiikkaa ja n. n. 2,5 km etelään Petalax-Långbacken, mistä on löydetty rautakauden lopulle ajoittuvia esineitä. Noin 2 km itään kohteesta Petalax-Långjuth on tiedossa kuppikivi. Noin 2,5-4 km:n etäisyydellä on lisäksi useita röykkiökohteita, joiden syntytapaa ja ajoitusta ei ole määritelty.

Maalahdessa on suoritettu vuonna 2007-2008 koko kuntaa koskeva inventointi, jossa keskityttiin tarkastamaan entuudestaan tunnettuja kohteita. Korsnäsiä arkeologiset tutkimukset ovat rajoittuneet muutamiin kaivauksiin ja osainventointeihin.¹

Inventointi painottui voimalapaikoille ja tielinjauksille sekä paikoin myös alueille, jotka vaikuttivat maaperän tai maaston muotojen perusteella mahdollisilta muinaisjäännösten löytymiselle (kartta 2, s. 6).



Kartta 1. Kohdealueen sijainti.

¹ Museoviraston rekisteriportaali, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

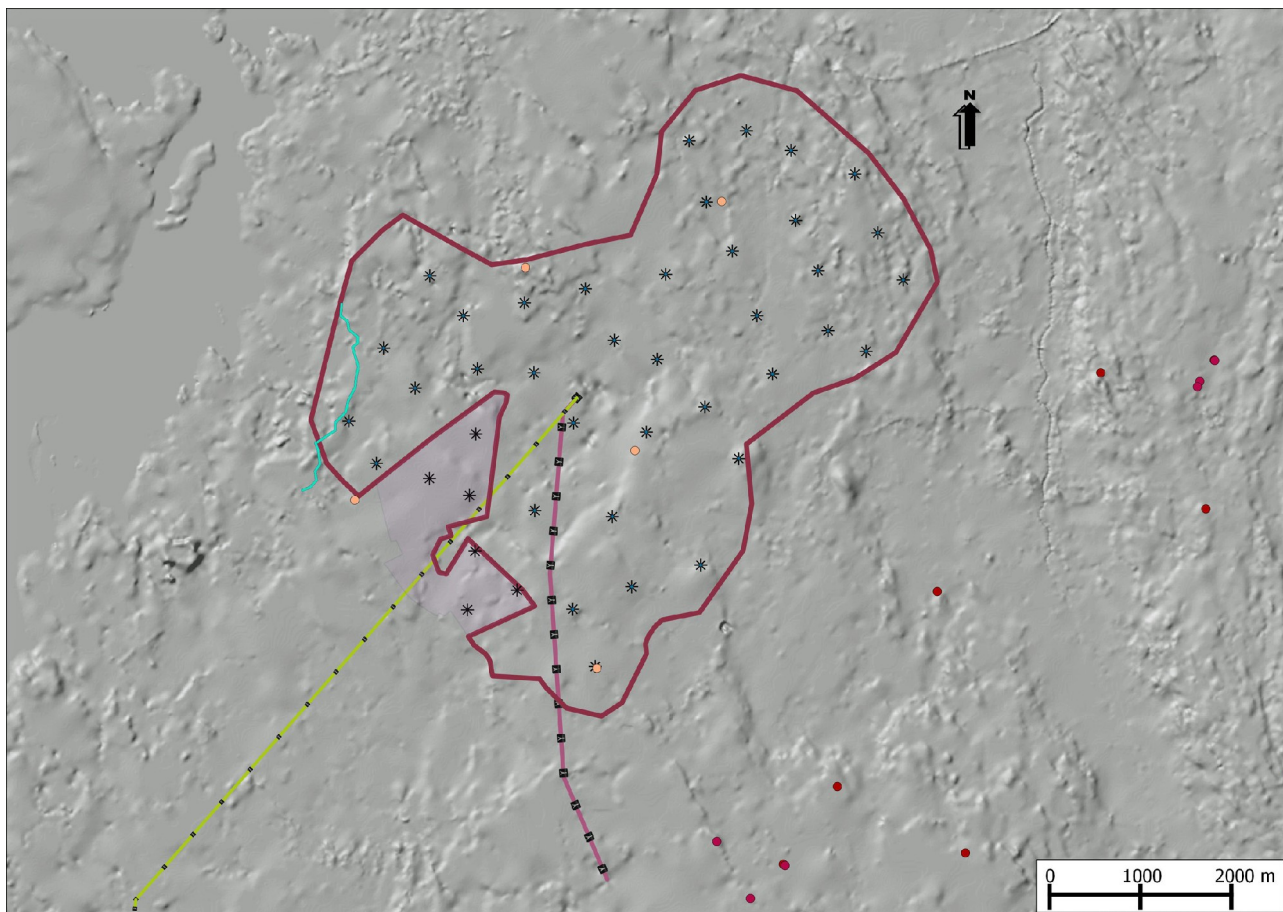
Esiselvitys

Inventoinnin esiselvityksessä käytettiin esihistoriallisten muinaisjäännösten paikallistamisessa muinaisranta-analyysia ja Museoviraston arkiston aineistoa ja kirjallisuutta. Historiallisen ajan muinaisjäänteiden selvityksessä käytettiin historiallisia karttoja, lähinnä 1750-luvulta peräisin olevia isojakokarttoja ja kirjallisuutta.

Topografia

Alueen korkeus n. 5-20 m mpy vastaa merenrantavaihetta karkeasti n. 2000 cal BP-1500 cal AD.² Pääosin alue on 10-15 m mpy. Maaston korkokuva on enimmäkseen loivasti kumpuilevaa, pohjoisosissa on paljon pienialaisia mäkiä ja alueen keskiosissa laajempia loivarinteisiä selän-teitä. Suunnittelualueen eteläosa on tasaisempaa. Rämeitä ja soistumia esiintyy paljon. Alueen keskivaiheilla on suurin yhtenäinen suo- ja rämealue, Dermossen, jonka kohdalla on ollut järvi (t. useampi pieni järvi/lampi).

Maaperä on karkeusasteeltaan vaihtelevaa moreenia, lähinnä hienoa moreenia. Ainoa hiekka-vyöhyke on alueen itäosassa nykyisillä pelloilla. Hankealueen pohjoisreunalla on Kolmanåssko-genilla laajempi kivikkoinen ja kallioinen alue.



Kuva 1. Alueen korkeusvyöhykkeet. Kartalle merkitty suunnitellut tuulivoimaloiden paikat ja voimajohtolinjaukset, inventointihavainnot hankealueella merkitty ympyrällä, historiallinen rannatienlinjaus turkoosilla, pun.piste; tunnettu muinaisjäännös (/t. mahdollinen muinaisjäännös).

² Schulz Hans-Peter, rannansiirtymistaulukko, julkaisematon.

Esihistorialliset muinaisjäännökset

Alueella saattaa sijaita eri tyyppisiä rautakautisia kohteita, kuten merellisiin elinkeinoihin liittyviä rakenteita, poissuljettuja eivät ole myöskään kalmistot, vaikka tunnetut lähialueen kalmisto/röykkiökohteet sijaitsevatkin yli 20 m mpy. Lähiseudulta tunnetaan kaksi n. 22-22,50 m mpy sijaitsevaa varhaisrautakautista pyyntileiriä; Orrmoanin kohde sijaitsee Korsnäsissä n. 10 km lounaaseen ja Hudholmen 1 Maalahdessa n. 10 km koilliseen. Kohteissa on asumustenhajotuksia (tomtningar) ja säilytyspurnuja. Molemmilla paikoilla on tehty kaivauksia. Orrmoanin kohdesta löytynyt luuaines on määritetty pääosin hylkeeksi.

Historiallisen ajan muinaisjäännökset

Hankealueen länsireunalle sijoittuu 1600-1700-luvun rantatien linjauksen varrelle historiallista asutusta. Molpen ja itäpuolella sijaitsevan Petalaxin asutus on syntynyt jo keskiajalla.³ Hankealueen tuntumassa eteläpuolella on myös vanhaa kyläasutusta. Lähelle sijoittuva historiallinen kyläasutus mahdollistaa eri ikäiset ja tyyppiset elinkeinohistorialliset kohteet.

Alueella on ollut järviä, jotka on laskettu. Suurin niistä oli Storsjön hankealueen keskivaiheilla, nykyinen Storsjönträsket. Alueella on ollut voimakas karjamajakulttuuri.⁴ Vielä vuoden 1970 peruskartoilla on merkittynä peltoja ja niittyjä sekä näihin liittyviä karjamajoja. Ulkopalstoja on käytetty laiduntamiseen ja heinän viljelyyn 1700-luvulta lähtien. Kaskiviljelystä ainakin lähiseudulla on joitakin mainintoja jo 1600-luvulta.⁵ Myös kytöviljelyä on voitu harjoittaa.⁶

Kohdealueelle sijoittuu Pohjanlahden rantatien linjaus, joka kulkee suurelta osin nykyisiä kylä- ja metsäteitä pitkin.

Kenttätömenetelmät

Historiallisen ajan kohteita etsittiin maastossa historiallisen karttamateriaalin, yleistopografias- ta ja kasvillisuudesta tehtyjen havaintojen perusteella. Esihistoriallisia kohteita etsittiin lähinnä maaston muotojen perusteella. Suunnitelluilla rakentamisen alueilla esiintyy joitakin metsäisiä mäkialueita, jotka inventoitiin tarkemmin. Hakkuualueet, joissa pintakasvillisuus peittää jo maan pinnan, läpipääsemättömät hakkuutiheiköt ja tasaiset rämeet/rämettyneet alueet jätettiin pääsääntöisesti inventoimatta

Rautakautisia kohteita pyrittiin paikantamaan maan pinnalla havaittavien rakenteiden ja poikkeavin maannosten perusteella. Maakerrostumia tarkastettiin kairaamalla ja lapion pistoin, lähinnä silloin jos voitiin havaita edes joitain rakenteellisilta vaikuttavista kiveyksistä tai muotoja. Ongelmana oli maaperän kivisyys, jossa koekuoppien kaivaminen perinteisesti lapiolla on jaksanutkin hankalaa.

Työssä käytettiin EGNOS-yhteensopivaa paikannointia Garmin GPSmap 62s ja Quantum GIS 1.8.0 paikkatieto-ohjelmaa.

3 Jern Kurt, Befolkning och bebyggelse fram till 1870. Malax historia, del I. 2007 ja Korsnäs historia. 1981, s. 61-63. Asutushistoriasta yleisesti myös Svenska Österbottens historia I. 1977 ja Nordlund, K. I., Bland ur Närpes historia. 1928.

4 Smeds Helmer, Malaxbygden. 1935, s. 248-283 passim.

5 Korsnäs historia, s., 404-406.

6 Smeds, s. 225-226.

3. Tulokset

Inventoinnissa luokiteltiin kaksi uutta muinaisjäännöskohdetta, molemmat Molpen hankealueelta. Dermossenin kohteessa on paikan viljelystoimintaan liittyviä jäänteitä, mm. peltoaitaus, peltoaitoja ja röykkiöitä. Näitä ei pystytty tarkasti ajoittamaan, mutta vanhimmat rakenteet lienevät yli sata vuotta vanhoja. Kohteessa on myös lukuisa määrä paikan viljelystoimintaan liittyviä nuorempia rakenteita, mm. talous- ja myös asuinrakennusten perustuksia – näitä ehdotetaan muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Toinen löytynyt muinaisjäännöskohde on Kronskenin tervahauta, jonka suojelu ei suuren tuhoutumisasteen takia ole relevanttia.

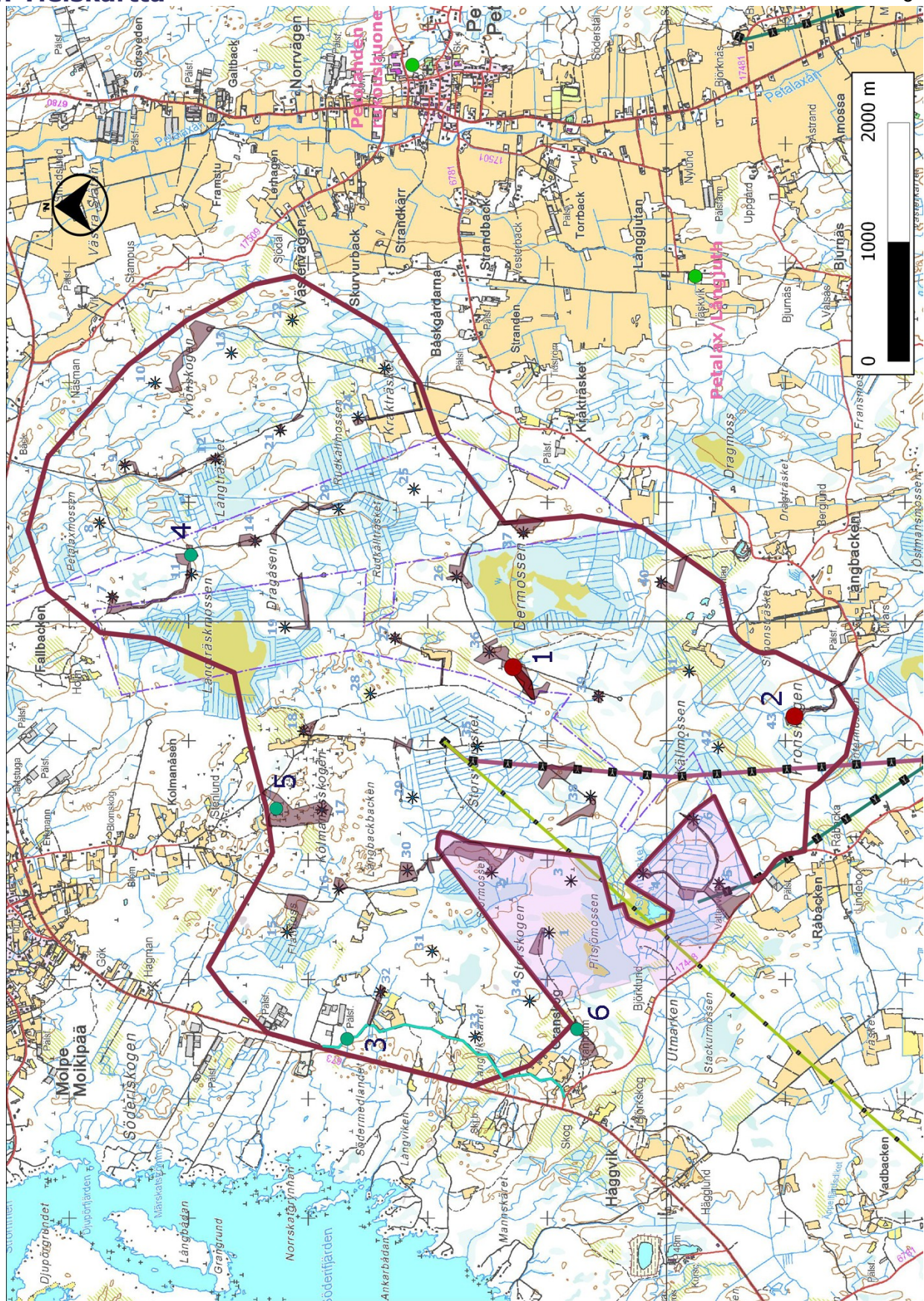
Muita havaintoja Molpen hankealueelta olivat mm. kolmiomittaustornin tukiröykkiöt ja 1600-1800-luvun rantatien linjaus, jonka varrelta paikannettiin vanha kivisilta ja tulisijallinen rakennuksen pohja. Tielinjaus ja silta ovat edelleen käytössä, ja niitä ehdotetaan muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Muut linjaukselta havaitut rakenteet eivät ajoituksen tai tyyppin perusteella ole luokiteltavissa muinaisjäännöksiksi.

Suunnitellut rakentamisen alueet, jotka ovat potentiaalisia esihistoriallisten muinaisjäännösten sijainnille, saatiin inventoitua hyvin. Inventoimatta jäivät ne voimalapaikat, jotka sijaitsevat pusikoituneilla hakkuualueilla tai tasaissa rämettyneessä maastossa (ks. liite, havainnot voimalapaikoilla).

Esihistoriallisia kohteita ei onnistuttu paikantamaan, mikä ei ole yllättävää, sillä niitä tunnetaan ainakin toistaiseksi vähän myös lähialueilta korkeusvyöhykkeiltä alle 20 m mpy.



Jaana Itäpalo 1.10.2013



Kartta 2. Molpen ja Granskogin tuulivoimapaistot ja suunnitellut voimajohtolinjaukset (Granskog, tuulivoimalat no. 1-6, Molpe no. 7-43), inventoidut alueet tummennettuina. Muinaisjäännöskohteet: 1. Dermossen, viljelysjäänteitä 2. Krons-kogen, tervahauta. Muu kulttuuriperintökohde 3. Kipprottvägen, 1700-luvun tielinjaus. Muut inventointihavainnot: 4. Dragåsen, peltoaita 5. Kolmanåsskogen, röykkiöitä 6. Granholm, peltoaitoja.

5. Kohdehakemisto

Kohde	sivu	Mj-tyyppi/ tyypin tarkenne	Koordinaatit; x, y	Rajausperuste	Mj- luokka
1. Dermossen	8	työ- ja valmistuspaikat, peltoaitoja	6979282 211617	näkyvät rakenteet	1
2. Kronslogen	11	työ- ja valmistuspaikat, tervahauta	6976928 211202	näkyvät rakenteet	1
3. Kipprottvägen	12	kulkuväylä, tienpohja, kivisilta	6980348 208572	näkyvät rakenteet	3
4. Dragåsen	15	peltoaita, niittyladon jäänteet	6981978 212556	ei rajattu	4
5. Kolmanåsskogen	16	kolmiomittaustornin tukiröykkiöitä	6981263 210432	ei rajattu	4
6. Granholm	17	työ- ja valmistuspaikat, peltoaitoja	6978747 208584	ei rajattu	4

Taulukko. Muinaisjäännösluokat (mj-luokka): 1. uusi kohde 2. tunnettu kohde 3. muu kulttuuriperintö-kohde 4. muu inventointihavainto

6. Kohdetiedot

Historialliset muinaisjäännökset

1. DERMOSSEN

Mj-rekisteri:

Laji:

Mj-tyyppi:

Tyyppin tarkenne:

Ajoitus yleinen:

Lukumäärä:

Rahoituslk.:

uusi kohde

kiinteä muinaisjäännös

työ- ja valmistuspaikat

kiviaidat, viljelyröykkiöt

historiallinen, 1800-1900-luku

8

2

Paikkatiedot

Karttalehti:

Etäisyystieto:

Koordinaatit:

124205

Maalahden kirkosta noin 15 km lounaaseen

ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 211617

P (YKJ): 6982210 I (YKJ): 3211672

koord.selite

rakenne 7 (peltoaita 1), pohjoispää

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi, kairaus

Maastotiedot: Maalahden ja Korsnäsin rajalla, Dermossenin suon länsipuolella ja suota kiertävän Hultholmenin metsätien varrella, missä länteen laskevalla rinteellä on vanhoja metsittyneitä peltopalstoja. Alarinteen puusto on lähinnä kuusikko ja lehtimetsää, ylärinteessä on myös mäntyä kasvava alue. Maaperä on moreenia, kohteen etelä- ja pohjoispuolella maasto on kivikkoista. Alueen pohjoisosassa on avohakattuja ja metsäaurattuja palstoja, tien vierellä on myös hiljattain tehty avohakkuu ja metsänaurus.

Kuvaus: Kohteessa on paikan viljelystoimintaan liittyviä rakenteita: peltoaitaus/peltoja, peltoaitoja, viljelyröykkiöitä ja eri tarkoituksiin käytettyjen rakennusten perustuksia. Nuorimmat rakenteet ovat tien itäpuolella. Länteen laskevan rinteen alaosassa on myös lähihistoriassa viljelystä pois jääneitä peltopalstoja, jotka nekin ovat metsittymässä.

Rakenteet 1-3: Tien länsipuolella on kolme n. 10-15 m halkaisijaltaan olevaa neliön muotoista tasaista aluetta, peltoa, joita kiertää matala kapea oja. Eteläisintä peltoa (rakenne no. 1) kiertää myös kiviaita, jossa on kulkuaukko itään, aidan lev. on enimmillään n. 2,5 m, koillis- ja kaakkoiskulmissa on röykkiöt.

Rakenteet 4-12: Peltoaitoja. Peltoaidat 7-9 koostuvat kahdesta kylmämuuratusta seinämästä, joiden väli on täytetty pienemmällä kivillä, leveys enimmillään n. 4 m, pituus n. 60 m. Rakenne 7 (peltoaita 1) on mutkitteleva. Alueella on myös yksirivisiä peltoaitoja.

Rakenne 13: Alueen eteläosassa tien länsipuolella rinteen alaosassa on n. 20 m halkaisijaltaan oleva ja n. 1 m korkea ”rakkamainen” peltoröykkiö. Lisäksi tien länsipuolella on siellä täällä yksittäisiä pieniä röykkiöitä. Alueen pohjoisosassa tien itäpuolella 11 röykkiötä sijaitsevat kaakois-luoteissuuntaisesti rivissä. Tämä alue on metsittynyt. Merkkejä vanhoista pelloista ei siellä havaittu. Voi olla, että röykkiöiden kivet on tuotu paikalle muualta. Suurin röykkiö on lähes 10 m halkaisijaltaan ja n. 1,5 m korkea.

Rakenteet 14-20: Rakennusten perustuksia, jotka on tehty luonnonkivistä ja/tai kiilakivistä, yksi on betoniperustus. Osassa on tulisijan paikat ja erillisiä huonetiloja. Kaksi sijaitsee tien

länsipuolella, myös yksi kellarin pohja, muut tien itäpuolella, no. 14 on pinta-alaltaan suurin.

Rakenne 21: Hiljattain avohakatun palstan reunalla heti metsätien länsireunalla on iso maakivi, johon on hakattu numero 66. Hakkaus erottui hyvin iltapäivän auringossa, keskipäivän valossa ei lainkaan.

Mahdollisesti paikan viljelystoimintaan liittyviä jäänteitä on hävinnyt metsänaurauksissa. Tien reunassa suunnitellun tuulivoimalan lounaispuolella vasta metsäauratulla palstalla avonaiset maan pinnat käytiin läpi, mutta ei havaittu merkkejä paikan viljelykseen liittyvistä rakenteista tai muista muinaisjäännöksistä. Tarkastushetkellä aluskasvillisuus oli paikoin rehevää ja maasto on pusikoitunut, joten voi hyvin olla, että kaikkia rakenteita ei paikannettu.

Historiallinen tausta: Vuodelta 1756 peräisin olevalle isojakokartalle Dermossenin kohdalle on merkitty pieniä lampia. Vielä vuoden 1971 peruskarttaan on merkittynä länsirinteelle pelto- ja rakennuksia. Aluetta kuvaavaa 1800-luvun pitäjänkarttaa ei löytynyt. Rakennusten perustukset ovat peräisin ilmeisesti eri ajoilta 1900-luvun puolelta. Tien itäreunalla on myös moderneja kuoppia, joista yhdessä oli rakennusjätettä, tiiltä ym.

Ehdotus suoja-alueeksi: Tien länsipuolella sijaitsevat ojien/kiviaidan rajaamat peltotilkut (rakenteet 1-3), suurin peltoröykkiö (rakenne 13) ja kahdesta seinämästä koostuvat peltoaidat (rakenteet 6-9) ehdotetaan muinaisjäännöksiksi. Muu löytöalue ehdotetaan muuksi kulttuuri-perintökohteeksi. Kohteen läheisyyteen on suunnitteilla tuulivoimala. Hankkeen toteuttamisella saattaisi olla vaikutuksia kohteeseen.



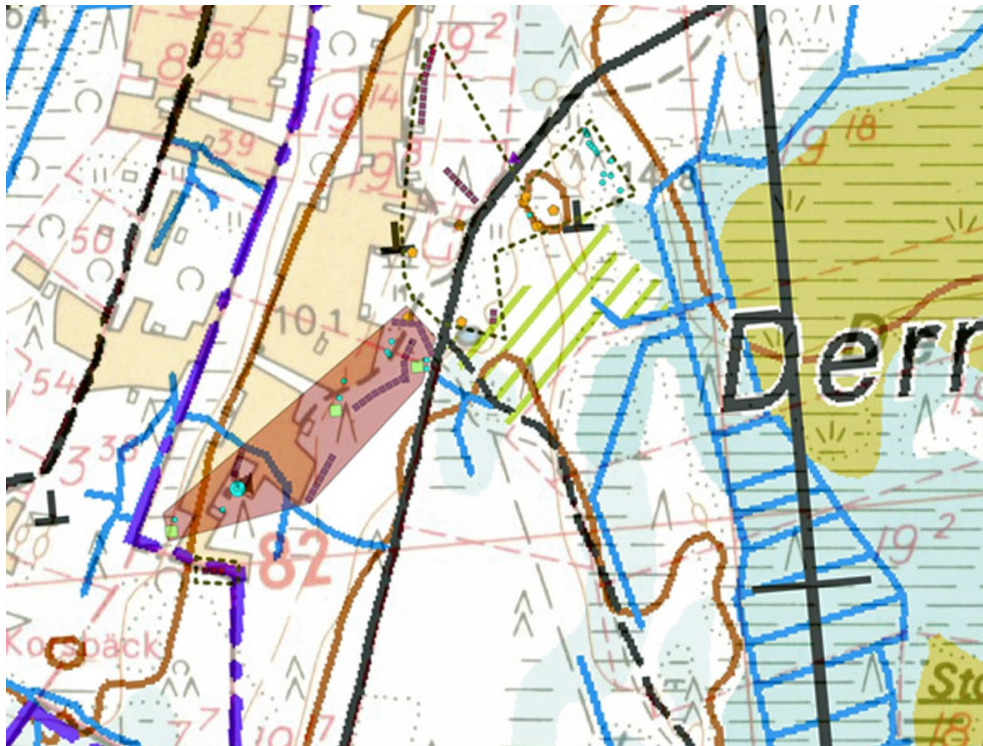
Kuva 2. Tien länsipuolella sijaitsevan rakennuksen perustan tulisija, rakenne 15. Kuva lounaasta.

Kuva 3. Usean huonetilan rakennuksen perustus, rakenne 14. Kuva koillisesta.

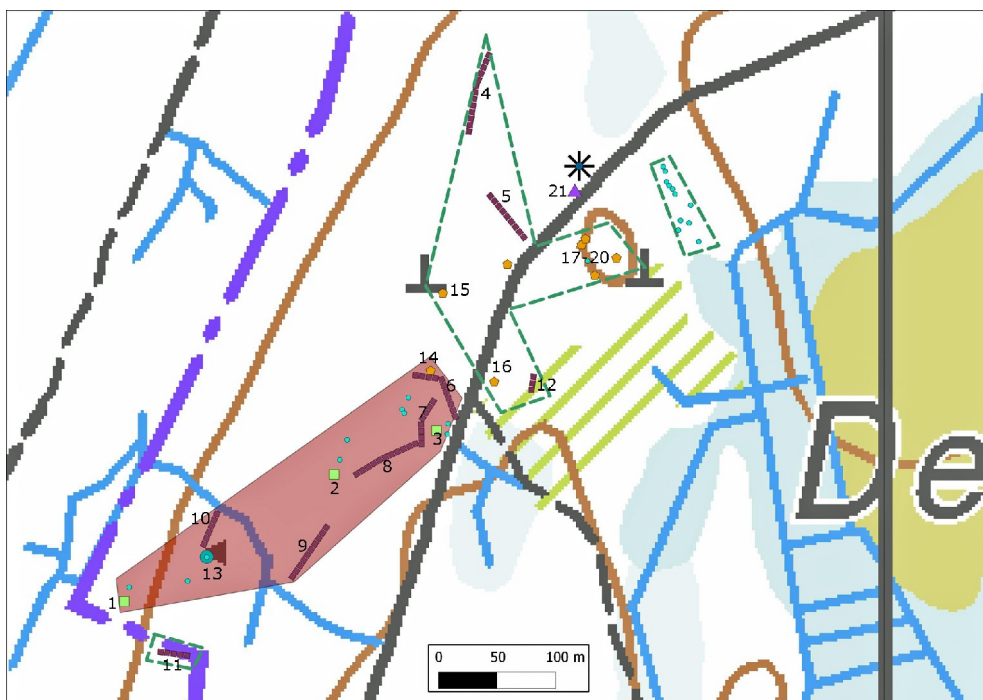


Kuva 4. "Rakkamainen" peltoröykkiö, rakenne 13. Kuva kaakosta.

Kuva 5. Rakenne 1, peltoaitaus kaakosta.



Kartta 3. Havaitut rakenteet asemoituna vuoden 1970 peruskartalle (MML:n arkisto).



Kartta 4. Muinaisjäännösalue merkitty punaisella, muu kulttuuriperintökohde katkoviivalla. Rakenteet: 1-3. Peltoaitaus/pelto 4-12. Peltoaita 13. Peltoröykkiö no. 1 (muut röykkiöt merkitty sinisillä pisteillä ilman nro:a) 14-20. Rakennuksen perustus 21. Moderni hakkaus.

2. KRONSKOGEN

Mj-rekisteri:

Laji:

Mj-tyyppi:

Tyypin tarkenne:

Ajoitus yleinen:

Lukumäärä:

Rahoituslk.:

uusi kohde

kiinteä muinaisjäänös

työ- ja valmistuspaikat

tervahaudat

historiallinen

1

3

Paikkatiedot

Karttalehti:

Etäisyystieto:

Koordinaatit:

124205

Korsnäsin kirkosta noin 7,8 km itäkoilliseen

ETRS-TM35FIN P: 6976928 I: 211202

P (YKJ): 6979855 I (YKJ): 3211257

Inventointimenetelmät:

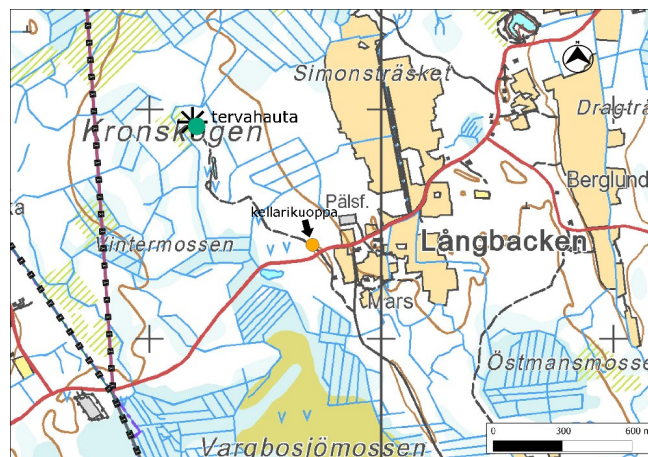
pintahavainnointi

Maastotiedot: Matalalla mäntyä kasvavalla kankaalla. Maalaji on hienoa soraa. Länsipuolella on nuorta koivutaimikkoa kasvava hakkuuaukko. Kankaan eteläosassa paikalle johtavan metsätien varrella on eri ikäisiä sorakuoppia.

Kuvaus: Kohteessa on n. 10 m halkaisijaltaan ollut keskiosastaan tuhoutunut tervahauta. Haudan päältä on ajettu metsäkoneella ja otettu myös maata. Noin 3 m pitkä koilliseen suuntautuva halssi on ehjä.

Alueella oli mahdollista tarkastaa rikkoutuneita maan pintoja tervahaudan eteläpuolella sorakuopan reunamilla sekä länsipuolisen hakkuupalstan reunalla. Havaintoja muista muinaisjäänöksistä ei tullut. Noin 50 m Långbackvägenin tieltä luoteeseen havaittiin metsätien itäpuolella n. 2 x 1,5 m laaja ja 1 m syvä kellarikuoppa, jonka seinämät on kylmämuurattu luonnonkivistä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kohteen välittömään läheisyyteen on suunnitteilla tuulivoimala. Tervahauta on pahoin tuhoutunut, ja sille ei ehdoteta suojavyöhykettä.



Kuva 6. Tervahaudan leikkautunutta keskustaa. **Kartta 5.** Kronsåker, tervahauta merkitty vihreällä ympyrällä.

Kulttuuriperintökohde

3. KIPPROTVÄGEN

Mj-rekisteri:

Laji:

Mj-tyyppi:

Tyyppin tarkenne:

Ajoitus yleinen:

Lukumäärä:

uusi kohde

muu kulttuuriperintökohde

kulkuväylät

tienpohjat

historiallinen, (1600-)1700-luku

1

Paikkatiedot

Karttalehti:

Etäisyystiet:

Koordinaatit:

124205, 124206

Korsnäsin kirkosta noin 6 km koilliseen

ETRS-TM35FIN P: 6980348 I: 208572

koord.selite:

rakenne a, kivisilta

tielinjaus, pohjoispää

tielinjaus, eteläpää

ETRS-TM35FIN P: 6980875 I: 208438

ETRS-TM35FIN P: 6978858 I: 208032

rakenne b, rakennuksenpohja

ETRS-TM35FIN P: 6979365 I: 208157

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi

Maastotiedot: Molpen tuulivoimapuiston länsireunalla Kipprotvägenin kohdalla nykyisen rantatien itäpuolella.

Kuvaus: Tie on sorapintainen ja kulkee mutkitellen kumpuilevassa kivikkoisessa maastossa, pohjoisessa tasaisemmassa maastossa. Kartoitetun linjauksen varrelle sijoittuu asutusta. Vanha tielinjaus jatkuu hankealueen ulkopuolella pohjoiseen noudatellen paljolti vanhoja kyläteitä.

Kartoitetun linjauksen pohjoisosassa on käytössä oleva kiila/pora- ja lohkokivistä rakennettu silta. Silta ylittää kapean Pörsbäckenin.

Linjauksen alkupäässä sijaitsee matalalla kummalla hakkuualueen reunalla kiilakivistä koostuva rakennuksen perustus. Pohja-ala on suorakaiteen muotoinen, n. 4 x 3,5 m laaja ja enimmäislään n. 1 m syvä. Yhdessä nurkassa on tulisijan jäännökset. Välittömässä läheisyydessä sijaitsee peltoaitoja.

Historiallinen tausta: ”Myöhäiskeskiajalta periytyvä Suomen ja Ruotsin välinen maantie kulki pitkin Pohjanlahden rannikkoa Turusta Tornioon ja sieltä edelleen Tukholmaan. 1600-luvun alkupuolella Pohjanmaan rannikkokaupunkien perustamisen myötä kasvoi liikenne. Rantatie yhdisti kaupunkeja sekä muunkin rannikon jokisuistojen asutuksen. Vanhimmat osat tiestä yhdistivät jo myöhäiskeskiajalla Turun ja Korsholman linnaa. Pohjanlahden rantatie on ulottunut viimeistään vuonna 1590 Kokkolaan asti.

Rantatie jatkui Moikipään Petolahden ja Maalahden kautta Korsholmaan ja Korsholmasta Veikarsin, Vähäkyrön, Vöyrin, KaitSORin/ Karfsorin, Oravaisten, Munsalan, Uusikaarlepyyn, Pietarsaaren tai Pedersören ja Hopsalan (Kruunupyy) kautta Kokkolan Kaarlelan kirkolle”.⁷

Ehdotus suoja-alueeksi: Tielinjaus tulisi säilyttää ja myös sen varrella oleva silta mahdollisuuksien mukaan. Tuulivoimaloiden rakentamisella ei ole vaikutusta kohteeseen.

⁷ Salminen Tapio, Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635. S. 77-86, 119 ja 141-144 ja Salminen Tapio, Toivo Raisa Maria ja Haavisto Timo. Pohjanmaan kautta. Tiet ja tieliikenne pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle. 1997, s. 77-83.



Kuva 7. Kivisilta tielinjauksella.



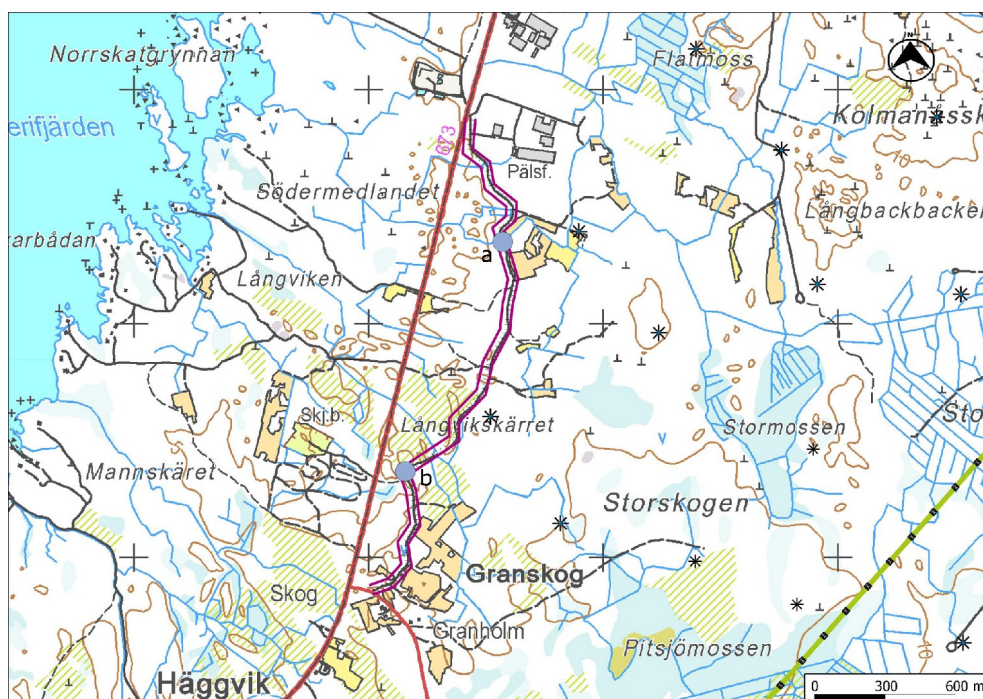
Kuva 8. Rajamerkki tielinjauksen varrella.



Kuva 9. Rakennuksen perustus tielinjauksen varrella.



Kartta 6. Ote vuonna 1756 laaditusta isojakokartasta, johon merkittynä rantatie. Isojakokartta; Korsnäs 5:8, VMA.



Kartta 7. Rantatien linjaus, a. kivisilta b. rakennuksen perustus.

Muut inventointihavainnot

4. DRAGÅSEN

Mj-rekisteri:

Laji:

Mj-tyyppi:

Tyypin tarkenne:

Ajoitus yleinen:

Lukumäärä:

muu kohde

-

työ- ja valmistuspaikat

peltoaidat

moderni

1

Paikkatiedot

Karttalehti:

Etäisyystieto:

Koordinaatit:

124206

Korsnäsin kirkosta noin 11,2 km koilliseen

ETRS-TM35FIN P:6981978 I: 212556

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi

Maastotiedot: Långträskmossenin itäpuolella Fallbackenille johtavan metsätien varrella jokeenkin tasaisessa maastossa. Alueella kasvaa istutettua kuusimetsää.

Kuvaus: Kohteessa on n. 10 m pitkä, 1-1,5 m leveä ja 50 cm korkea peltoaita. Noin 50 m etelään on romahtanut niittylato. Eteläpuolella on vanhoja peltosarkoja ja oja. Vuoden 1970 peruskartalle alueelle on merkitty peltoja.

Ehdotus suoja-alueeksi: -



Kuva 10. Niittyladon jäänteet metsittyneellä peltoalueella.

5. KOLMANÅSSKOGEN

Mj-rekisteri:

muu kohde

Laji:

-

Mj-tyyppi:

-

Tyyppin tarkenne:

röykkiöt

Ajoitus yleinen:

moderni

Lukumäärä:

2

Paikkatiedot

Karttalehti:

124206

Etäisyystieto:

Korsnäsin kirkosta noin 9,2 km koilliseen

Koordinaatit:

ETRS-TM35FIN P: 6981263 I: 210432

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi

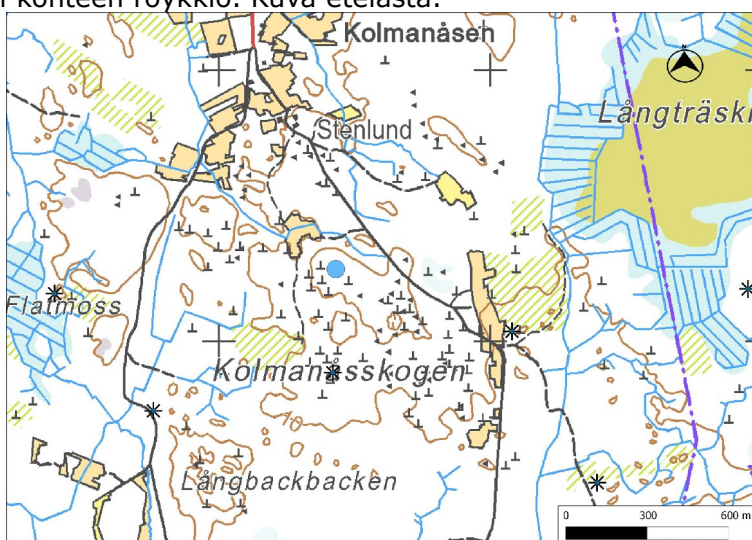
Maastotiedot: Kolmanåsskogenin pohjoisosassa kivikkoisen ja louhikkoisen mäen laella.

Kuvaus: Paikalla on kaksi kolmiomittaustornin tukiröykkiötä. Ne ovat n. 2 m halkaisijoiltaan, n. 80 cm korkeita, muodoltaan hieman kulmikkaita sekä huolellisesti ladottuja. Eteläpuolella on jäljellä mittaustornin lahonneet jäännökset.

Ehdotus suoja-alueeksi: -.



Kuva 11. Itäisempi kohteen röykkiö. Kuva etelästä.



Kartta 8. Kåmanåsskogenin röykkiöiden sijainti merkitty sinisellä ympyrällä.

6. GRANHOLM

Mj-rekisteri:

Laji:

muu kohde

Mj-tyyppi:

työ- ja valmistuspaikat

Tyypin tarkenne:

peltoaidat

Ajoitus yleinen:

1900-luku

Lukumäärä:

4

Paikkatiedot

Karttalehti:

124205

Etäisyystieto:

Korsnäsin kirkosta noin 6,1 km koilliseen

Koordinaatit:

ETRS-TM35FIN P: 6978747 I: 208584

koord.selite:

itäisimmän aidan (aita 1) koillispää

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi

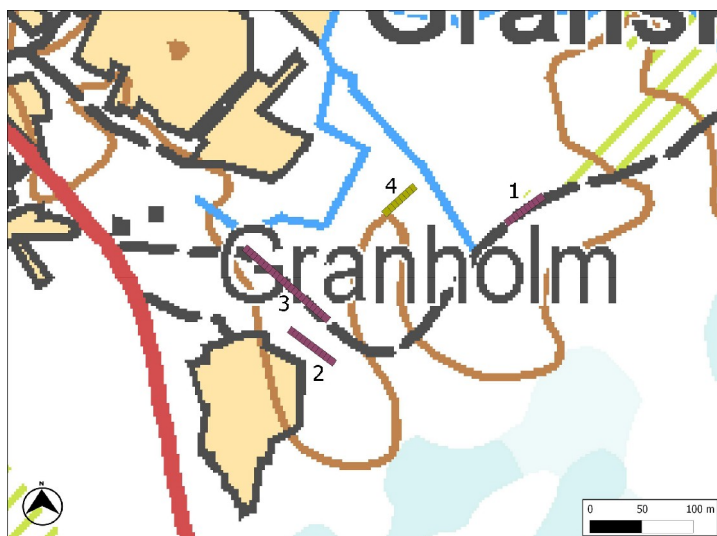
Maastotiedot: Storskogeniin johtavan metsätien varrella ja tien varren metsiköissä.

Kuvaus: Kohteessa on kolme 30-100 m pitkä peltoaitaa, kaksi sijaitsee metsätien varrella, eteläisin n. 20 m tiestä etelään. Lisäksi metsässä on yksi tuhoutunut peltoaita. Aidat liittyvät lähihistorian viljelyyn, mm. vuoden 1970 peruskartalle on merkitty peltoja alueelle, mutta todennäköisesti myös alueen varhaisempaan viljelyyn.

Ehdotus suoja-alueeksi: Suojavyöhykettä ei ehdoteta, mutta peltoaidat ovat osa kulttuuriympäristöä, ja ehjät rakenteet 1-3 olisi hyvä säilyttää mahdollisuuksien mukaan.



Kuva 12. Peltoaita 1 kuvattuna lounaasta.



Kartta 9. Granholmin peltoaidat, no. 4 on tuhoutunut.

8. Aineistoluettelo

Arkistoaineisto:

Renovoidut isojakokartat, Korsnäs ja Moikipää; kopiot Vaasan maakunta-arkistossa.

Laulumaa Vesa 2007-2008, Maalahti. Inventointiraportti 24.2.2009. Museoviraston arkisto.

Maanmittauslaitoksen arkisto: Peruskarttalehdet 124205 Korsbäck (1970), 124206 Molpe (1970).

Kirjallisuus:

Jern Kurt, Befolkning och bebyggelse fram till 1870. Malax historia, del I. 2007.

Holmblad Peter, Malaxområdets förhistoria. Malax historia, del I. 2007.

Korsnäs historia. 1981.

Nordlund K. I., Bland ur Närpes historia. 1928.

Salminen Tapio, Toivo Raisa Maria ja Haavisto Timo. Pohjanmaan kautta. Tiet ja tieliikenne pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle. 1997.

Salminen Tapio, Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635. Pohjanmaan kautta. 1997.

Smeds Helmer, Malaxbygden. 1935.

Svenska Österbottens historia I. 1977.

Elektroninen aineisto:

Arkistolaitos, pitäjänkartasto, Korsnäs ja Maalahti.

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,

<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali:

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Muu aineisto:

Schulz Hans-Peter, rannansiirtymistaulukko, julkaisematon.

Voimalapaikat, havaintoja

Molpen tuulivoimapuisto

Voimalapaikat ja/tai niiden lähiympäristöt 10, 15, 17, 36 ja 37 ovat muinaisjäännösten löytymisen kannalta potentiaalisinta kohdealueella. Voimalapaikan 10 kaakkoispuolella on laajalti metsäistä kangasta, missä esiintyy korkeusvaihtelua. Maasto on paikoin kivikkoista. Tältä alueelta havaittiin neliön muotoisen n. 1,5 m halkaisijaltaan olevan kiviperustan päälle pystytetty vanha rajamerkki. Rajakivi sijaitsee nykyisellä rajalla. Voimalapaikka 15 sijaitsee kallioisen alueen lähistöllä ja 37 kallioisella alueella. Voimalapaikan 15 ympäristö on tiheästi ojitettua ja kasvaa nuorta lähes läpipääsemätöntä kuusikkoa. Voimalapaikkojen 17 ja 36 ympäristöt inventoitiin tarkasti.



Kuva 1. Voimalapaikan 37 vaikutusalue. Kuva pohjoisesta.

Kohtuullista maastoa muinaisjäännösten sijaitsemiselle on voimalapaikkojen 7, 12, 14 ja 30 lähistöllä. Nämä alueet ovat matalia mäkiä tai hiukan ympäristöstään kohoavia maaston kohtia, maaperä on kivikkoista. Voimalapaikalla 7 esiintyy myös joitakin isoja irtolohkareita. Voimalapaikoilla 7 ja 30 oli hiljattain tehty metsänharvennusta.

Voimalapaikkojen 11, 16 ja 35 ympäristöt ovat jokseenkin tasaista maastoa ja kasvavat kuusimetsää, lähistöllä on metsittyneitä peltaja. Voimalapaikat 20 ja 24 sijaitsevat istutettua kuusta kasvavilla entisellä pelloilla.

Voimalapaikkojen 19 ja 32 ympäristöissä on tasaista rämeistä maastoa.



Kuva 2. Voimalapaikan 19 vaikutusaluetta.

Voimalapaikan 43 itä-kaakkoispuolella on matala mäki, maaperä on hienoa soraa. Paikalla oli mahdollista tarkastaa avonaisia maanpintoja n. 50 m kaakkoon sijaitsevan sorakuopan reunoilla ja länsipuolisen hakkuualueen itäreunalla.

Voimalapaikat 8, 9, 13, 22, 23, 25, 31, 34, 39 ja 41-42 sijaitsevat eri ikäisillä hakkuualueilla/pusikoituneilla hakkuualueilla ja huonon näkyvyyden vuoksi voimalapaikat voitiin inventoida vain kursorisesti, voimalapaikkoja 41-42 ei voitu inventoida lainkaan.



Kuva 3. Voimalapaikan 22 ympäristöä.

Granskogin tuulivoimapuisto

Voimalapaikan 1 länsi-luoteispuolella on loivasti eri suuntiin viettävää kangasta, joka vaikutti otolliselta alueelta löytää muinaisjäännöksiä. Metsätien päässä oli avonainen pieni sorakuoppa, jonka leikkaukset tarkastettiin. Myös voimalapaikan 5 lounaispuolinen metsäinen kangas vaikutti otolliselta, tältä alueelta havaittiin moderni rakennuksen pohja.

Voimalapaikan 2 koillis-itäpuolella on länteen viettävää metsäistä kangasta, missä maaperä on hienoa soraa, paikoin kivikkoista. Alue inventoitiin tarkasti ja lapionpistoja tehtiin. Havaintoina oli joitakin moderneja kuoppia. Suunniteltu voimalapaikka on tasaisessa rämeisessä maastossa.

Voimalapaikan 3 ympäristössä kasvaa hakkuiden jälkeen tiheitä nuoria metsiä, joissa havainnointimahdollisuudet ovat olemattomat. Tarkastushetkellä lähistöllä oli käynnissä harvennushakkuut. Voimalapaikkaa ei inventoitu.

Voimalapaikka 4 sijaitsee kivikkoisella kankaalla, missä maasto laskee loivasti pohjoiseen. Sijoituspaikalle johtavan tien varrella on metsittyneitä peltoja.

Voimalapaikan 6 lounaispuolella on hieman enemmän korkeusvaihtelua. Maasto on melko kivikkoista. Alueella oli metsäkoneen aiheuttamissa urissa avonaisia maanpintoja.



Kuva 3. Voimalapaikalle 1 johtava metsätie.



Kuva 4. Voimalapaikalle 6 johtavaa tielinjausta.